

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра романо-германських мов

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Латинська мова та медична термінологія

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 222 «Медицина»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Гарант освітньої програми

Директор інституту

Начальник НМВ

Каірова Т.С.

Мозолевська А.С.

Клименко М.О.

Грищенко Г.В.

Шкірчак С.І.

Миколаїв 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Латинська мова та медична термінологія	
Галузь знань	22 Охорона здоров'я	
Спеціальність	222 Медицина	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Медицина	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1-й	
Навчальний рік	2019-2020	
Номери семестрів	1-й – 2-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредити (2 / 2) / 120 годин	
Структура курсу: – лекції – практичні заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	-	
	70 (36 / 34) год. 50 (25 / 25) год.	
Відсоток аудиторного навантаження	58%/	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю	Атестація за 1-й семестр	
Форма підсумкового контролю	Іспит – 2-й семестр	

2. Мета, завдання та заплановані результати навчання

Мета викладання: оволодіння сучасною медичною термінологією, отримання загальних знань з елементарного курсу латинської граматики як необхідної основи для свідомого засвоєння анатоμο-гістологічної номенклатури.

Метою викладання навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є засвоєння нормативної граматики латинської мови і базової лексики, яка необхідна для роботи за спеціальністю «Медицина». Кінцевою метою є грамотне використання греко-латинських анатоμο-гістологічних, фармацевтичних та клінічних термінів в практичній діяльності фахівця.

Завдання навчання: набуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю :

- 1) розвинути навички озвучення, аналізу оригінального матеріалу латинською мовою;
- 2) ознайомити з принципами адекватного розуміння загальної та професійно направленої інформації;
- 3) навчити писати латинські та латинізовані грецькі медичні терміни, перекладати прості латинські тексти;
- 4) вивчити необхідний лексичний мінімум відповідно до певних розділів латинської граматики (іменники 5-ти відмін, прикметники I-II та III відміни, ступені порівняння прикметників, дієслово);
- 5) випрацювати навички роботи зі словником та довідковою літературою;
- 6) вивчити найуживаніші латинські медичні вирази та афоризми;
- 7) стимулювати активне використання латинської мови в сучасному професійному комунікативному процесі.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є оволодіння навичками орфографії, фонетики, морфології, нормативної граматики, елементів синтаксису латинської мови, засвоєння лексичного субстрату давньогрецької мови у межах спеціальної медичної термінології.

Згідно поставлених завдань **основні задачі** означеного курсу формулюються таким чином:

1. Висвітлити стисло зв'язки зовнішнього історичного аспекту походження латинської мови та її розвитку.
2. Ввести студентів I курсу медичного інституту у найважливіші проблеми професійного функціонування латинської мови.
3. Виявити стисло відомі особливості менталітету латиномовних комунікантів та їх прояв в різноманітних ідеях та мовних формах.
4. Як можна ширше використовувати професійну спрямованість навчання. Розвинути у студентів вміння самостійно отримувати, оцінювати, переробляти науково-практичну інформацію з оригінальних текстів латинською мовою професійної орієнтації.
5. Розвинути у студентів медичного інституту навички застосування практичних та теоретичних знань дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» у практичній діяльності в Україні та в умовах міжнародного співробітництва.
6. Випрацювати вміння складати, редагувати та використовувати на практиці мікротексти латинською мовою (чи рідною мовою з латинськими вкрапленнями, які несуть певну інформацію).
7. Формувати в межах даної дисципліни яскраву творчу особистість українського студента.

Передумови вивчення дисципліни (міждисциплінарні зв'язки). Латинська мова та медична термінологія як навчальна дисципліна:

а) базується на розумінні студентами основних філологічних положень і знань, необхідних для роботи з іноземною мовою, а також на розумінні основних положень професійно важливих дисциплін, таких як анатомія, гістологія, медична та біологічна

фізика, біонеорганічна, біоорганічна та біологічна хімія, біологія, нормальна фізіологія, мікробіологія, тощо, та інтегрується з цими дисциплінами в єдине ціле професійної медичної підготовки;

б) програма з вивчення навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» створена відповідно до освітньо-професійної програми з підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина»;

в) предметом її вивчення є увесь комплекс греко-латинських лексичних одиниць, що є основою для побудови анатомічної, гістологічної, клінічної, фармацевтичної, хімічної, медико-технічної термінології, та граматичні принципи терміноутворення, тому вона здійснює міждисциплінарні зв'язки, інтегруючись в процесі вивчення з кафедрами анатомії, гістології, біології, загальної хімії, фармакології в обсязі, необхідному для розуміння та засвоєння термінів згаданих дисциплін;

в) створює теоретичні основи для використання латинської мови в процесі професійної комунікації з представниками професії різних країн світу (розуміння і передача професійно направленої інформації, проведення професійних дискусій та обговорень фахівців, які розмовляють різними мовами світу, участь у спільних наукових розробках, конференціях і конгресах, спрямованих на уніфікацію медичної термінології, тощо), що передбачає як інтеграцію викладання з основними клінічними дисциплінами, так і набуття основних знань з філології та лінгвістики, вміння використовувати ці знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності лікаря;

в) формує методологічні основи філологічного мислення та практичної участі в процесах комунікації;

г) забезпечує можливість проведення лінгвістичного аналізу різноманітних професійно спрямованих текстів та ситуацій з метою подальшої діагностики, лікування, профілактики хвороб – своєї професійної діяльності.

Очікувані результати навчання. В результаті вивчення дисципліни студенти мають:

* Розуміти значення латинської мови для медицини та системи охорони здоров'я, її місце в системі медичних знань, мати уявлення про її становлення, основні етапи розвитку, про стислу історію виникнення та роль латинської мови у світі, деякі принципи, традиції античної медицини та життя людини в античному світі.

• Аналізувати причинно-наслідкові зв'язки отриманої з латинських текстів інформації.

• Бути здатними поєднати отримані знання з перекладених латинських текстів щодо історії античної медицини, досягнення медицини та сучасних експериментальних підходів при вирішенні актуальних професійних проблем.

• Знати основи латинської граматики.

• Використовувати отримані лінгвістичні та філологічні знання з латинської мови для висловлення результатів аналізу і оцінки стану організму, порушень діяльності його органів і систем в процесі професійної комунікації з метою подальшого планування діагностичних досліджень, лікувальних та профілактичних заходів між медичними працівниками країни та світу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- **ЗНАТИ:**
- основи латинської граматики;
- лексичний мінімум з анатомічної термінології;
- грецькі словотворчі елементи, найбільш необхідні для розуміння клінічної термінології;
- принципи утворення складених анатомічних термінів;

- структуру клінічних термінів;
- латинські медичні вирази та афоризми;

- **ВМІТИ:**

- правильно та повільно читати латинською мовою;
- перекладати прості медичні і загальні тексти;
- працювати зі словником та довідковою літературою;
- розуміти інформацію в різних її аспектах до рівня концептуально значущей та активно оперувати нею в професійній та науковій діяльності;
- грамотно використовувати принципи створення тексту (з латинськими вкрапленнями);
- правильно вживати латинські анатомічні та клінічні терміни, написати рецепт, тощо;
- використовувати стислу історію виникнення та роль латинської мови у світі для кращого управління інформацією;
- грамотно використовувати основи латинської граматики в комунікативному процесі;
- адекватно використовувати лексичний мінімум з анатомічної термінології;
- розуміти виникнення грецьких словотворчих елементів, найбільш необхідних для розуміння клінічної термінології та оперування ними;
- використовувати принципи утворення складених анатомічних термінів в усному та письмовому комунікативному процесі та професійній діяльності;
- розуміти структуру клінічних термінів і коректно їми оперувати;
- коректно та своєчасно використовувати латинські медичні вирази та афоризми;

- **МАТИ УЯВУ** про те, що латинська мова є основою медичної термінології, одним із важливих компонентів сучасної медичної науки і науки взагалі. Склад дисципліни подано з урахуванням вивчення студентами курсів «Анатомія людини», «Фізіологія».

Основними видами роботи є практичні заняття та самостійна робота з анатомічною термінологією. В ході практичних занять студенти повинні ознайомитися з принципами утворення як анатомічних, так і клінічних термінів.

Результатом вивчення дисципліни є проведення іспиту після II семестру як остаточного контролю знань;

- **МАТИ КОМПЕТЕНЦІЇ**

- про застосування знання з латинської мови та античної цивілізації для пропаганди здорового способу життя, а також для профілактики виникнення і розвитку хвороб;
- про основні перспективні напрями розвитку та використання латинської мови та елементів античної цивілізації;

Розроблена програма відповідає **освітньо-професійній програмі (ОПП)** та орієнтована на формування **компетентностей:**

загальні (ЗК) – ЗК1, ЗК 6 ОПП:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою.

Відповідно до освітньо-професійної програми очікувані **програмні результати навчання (ПРН)** включають вміння **ПРН6, ПРН7 ОПП:**

- Мати досконалі знання державної мови та базові знання іноземної мови. Вміти застосовувати знання державної мови, як усно так і письмово, вміти спілкуватись іноземною мовою. Використовувати при фаховому та діловому спілкуванні та при підготовці документів державну мову. Використовувати іноземну мову у професійній діяльності. Нести відповідальність за вільне володіння державною мовою, за розвиток професійних знань.

- Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності. Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь.

3. Програма навчальної дисципліни

Організація навчального процесу здійснюється за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

Програма навчальної дисципліни складається з 2 блоків та 5 розділів.

БЛОК 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ФОНЕТИЧНИЙ, ГРАМАТИЧНИЙ, ЛЕКСИЧНИЙ

РОЗДІЛИ:

- 1. Фонетика та її значення для оволодіння курсу «Латинська мова та медична термінологія».**
- 2. Системне вивчення іменників III відміни і прикметників II групи як засіб побудови анатомо-гістологічних термінів.**

БЛОК 2. ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

РОЗДІЛИ:

- 3. Системне вивчення іменників IV, V відміни. Ступені порівняння прикметників та прислівники. Дієслово. Дієприметники теперішнього і минулого часу.**
- 4. Рецептатура. Основи фармацевтичної термінології.**
- 5. Клінічна термінологія.**

БЛОК 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ФОНЕТИЧНИЙ, ГРАМАТИЧНИЙ, ЛЕКСИЧНИЙ

Розділ 1. Фонетика та її значення для оволодіння курсу «Латинська мова та медична термінологія».

Тема 1. Предмет і задачі курсу «Латинська мова та медична термінологія». Предмет курсу. Задачі курсу. Стисла історія виникнення та формування латинської мови. Роль і значення в світі. Зв'язки з іншими мовами. Латина і романський світ. Роль і значення в медицині та в сучасній комунікації та професійній діяльності. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Літеросполучення.

Тема 2. Фонетика.

Довгота і короткість слогів. Довгі суфікси. Наголос. Грецький алфавіт. Особливості. Вплив на латинську мову. Особливості передачі деяких фонем грецькою мовою.

Тема 3. Поняття «науковий термін».

Походження і структура анатомічних термінів. Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомічного терміна з різними типами означень.

Поняття про частини мовлення. Іменник (Nomen substantivum). Поняття словарної форми. Словарна форма іменників п'яти відмін. Граматичні категорії. Система латинського іменника Поняття про узгоджене та неузгоджене означення. Неузгоджене означення. Схеми.

Тема 4. Іменники I відміни.

Латинські іменники I відміни. Іменники I грецької відміни. Лексика. Лексичний мінімум. Сталі вирази. Форманти. Узгодження прикметників I групи з іменниками I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.

Тема 5. Іменники II відміни.

Іменники II відміни латинської мови чоловічого і середнього родів. Іменники II грецької відміни. Особливості.

Лексика. Лексичний мінімум. Принципи запису лексики, створення словників. Сталі вирази. Форманти. Узгодження прикметників I групи з іменниками II відміни.

Тема 6. Прикметник.

Граматичні категорії прикметника. Поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Системне вивчення прикметників I групи. Узгоджене означення. Система грецького прикметника (прикметники *-os (azygos)*).

Тема 7. Іменники III відміни.

Визначення основи, парадигми всіх родів, типи відмінювання.

Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду.

Лексика. Сталі вирази. Форманти. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни чоловічого роду.

Тема 8. Мішаний тип. Іменники жіночого роду III відміни.

Винятки щодо роду. Лексика. Лексичний мінімум. Сталі вирази. Форманти.

Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни жіночого роду.

Тема 9. Голосний тип. Іменники середнього роду.

Винятки щодо роду. Лексика. Знайомство зі словниками та довідковою літературою. Сталі вирази. Форманти. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни середнього роду.

Розділ 2. Системне вивчення іменників III відміни і прикметників II групи як засіб побудови анатомо-гістологічних термінів

Тема 10. Особливості відмінювання іменників.

Особливості відмінювання іменників грецького походження на *-sis*.

Особливості відмінювання латинських слів типу *febris* та інших. Іменники III-ої грецької відміни.

Особливості відмінювання деяких слів середнього роду на *-ma* etc. Лексика. Сталі вирази.

Тема 11. Прикметники II групи.

Лексика. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відмін. Використання прикметників грецького походження в анатомічній термінології. Словотвір. Лексика. Сталі вирази.

Тема 12. Система латинського дієслова.

Граматичні категорії. Словникова форма. Система грецького дієслова. Словотвір: терміоеlementи, що походять від основ дієслів грецького походження. Лексика. Сталі вирази.

Тема 13. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Вживання в анатомічній термінології. Дієприкметники минулого часу пасивної форми. Лексика. Сталі вирази. Форманти.

Тема 14. Вивчення іменників IV–V відміни. Утворення іменників четвертої відміни від основи сипіна. Винятки. Лексика. Створення свого професійного словника. Сталі вирази.

Тема 15. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології. Суплетивні та недостатні ступені порівняння. Система латинського прислівника. Ступені порівняння прислівників. Використання грецьких префіксів у анатомічній термінології. Лексика. Сталі вирази.

Система латинського займенника. Загальна характеристика числівників. Кількісні та порядкові числівники. Використання займенників, прийменників та числівників у ролі префіксів.

БЛОК 2. ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Розділ 3. Системне вивчення іменників IV, V відміни. Ступені порівняння прикметників та прислівники. Дієслово. Дієприкметники теперішнього і минулого часу.

Тема 16. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад препарату: анатомічного характеру, фізіологічного характеру та фармакологічного характеру.

Тема 17. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект. Анальгетики. Антипіретики. Спазмолітики. Серцево-судинні препарати. Ферментні препарати.

Тема 18. Загальна характеристика ботанічної номенклатури.

Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди і глікозиди.

Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на вітаміни.

Гормональні засоби. Седативні засоби.

Тема 19. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів та сполук: Назви кислот.

Назви солей. Назви оксидів. Назви основ, складних ефірів. Номенклатура органічної хімії тощо.

Тема 20. Дієслово в рецептурі.

Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану.

Умовний спосіб в рецептурі в рецептурі. Дієслово *fiō, fieri*.

Сталі рецептурні вирази з дієсловами.

Рецепт. Структура рецепта. Граматична складова рецептурної фрази.

Оформлення латинської частини рецепта. Моделі рецептурних приписів: розгорнуті і скорочені приписи рецептів

Тема 21. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Деякі відомості про займенники, що вживаються в рецептах. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Виписування рецептів на тверді лікарські форми.

Тема 22. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Практична активність.

Тема 23. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Практична активність. Узагальнення матеріалу самостійної роботи.

Розділ 4. Рецептура. Основи фармацевтичної термінології.

Тема 24. Поняття «клінічний термін». Однослівні та багатослівні терміни. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовою. Порівняння з іншими мовами.

Тема 25. Словотвір. Латинські прийменники в ролі префіксів. Латинські числівники в ролі префіксів.

Словотвір. Грецькі префікси. Грецькі числівники в ролі префіксів. Словотворення за допомогою суфіксів.

Тема 26. Аналіз термінів-комполітів за заданими морфемами. Терміни-комполіти у терапії та діагностиці. Кінцеві терміноелементи. Частотні грецькі форманти у клінічній термінології.

Розділ 5. Клінічна термінологія.

Тема 27. Утворення термінів назв патологічних станів діагностики, характеристик обстеження хворого латинською та українською мовами.

Тема 28. Переклад латинською мовою діагнозів основних галузей медицини.

Структура навчальної дисципліни

Тема	Лекції	Практичні заняття	СРС, в т.ч., індивідуальна	Індивідуальна робота - огляд наукової літератури або наукове дослідження								
БЛОК 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ФОНЕТИЧНИЙ, ГРАМАТИЧНИЙ, ЛЕКСИЧНИЙ												
Розділ 1. Фонетика та її значення для оволодіння курсу «Латинська мова та медична термінологія».												
1. Предмет і задачі дисципліни «Латинська мова та медична термінологія. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення.	-	2	1									
2. Фонетика. Довгота і короткість. Наголос. Грецький алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Наголос.	-	2	1									
3. Поняття «науковий термін». Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомічного терміна з різними типами означень. Система латинського іменника. Словникова форма. Граматичні категорії. Неузгоджене означення.	-	2	1									
4. Іменники I відміни. Іменники I грецької відміни. Лексика. Вирази. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.	-	2	1									
5. Іменники II відміни чоловічого і середнього роду. Лексика: сталі вирази, суфікси. Іменники II грецької відміни в анатомо-гістологічній термінології.	-	2	1									
6. Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Системне вивчення прикметників I групи. Узгоджене означення. Прикметники в грецькій мові (azygos).	-	2	1									
7. Іменники III відміни. Знаходження основи, типи, парадигми всіх родів типи відмінювання. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки. Лексика. Сталі вирази. Змістовий контроль.	-	2	1									
8. Мішаний тип. Іменники жіночого роду III відміни. Винятки щодо роду. Лексика. Сталі вирази. Голосний тип. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни жіночого роду.	-	2	1									
9. Голосний тип. Іменники середнього роду. Винятки щодо роду. Лексика. Сталі вирази. Форманти. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни середнього роду.	-	2	1									

10. Практичні навички та тестування за розділом 1	-	2	5
Розділ 2 Системне вивчення іменників III відміни і прикметників II групи як засіб побудови анатомо-гістологічних термінів.			
11. Особливості відмінювання іменників грецького походження на “sis”, а також латинських слів типу febris і інші. Іменники III-ої грецької відміни. Особливості відмінювання деяких слів 8 роду на -ma etc. Лексика. Сталі вирази.	-	2	1
12. Прикметники II групи. Лексика. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відміни. Використання прикметників грецького походження в анатомічній термінології. Словотвір. Лексика. Сталі вирази.	-	2	1
13. Система латинського дієслова. Граматичні категорії. Словникова форма. Словотвір. Система грецького дієслова. Терміноелементи, що походять від основ дієслів грецького походження. Лексика. Сталі вирази.	-	2	1
14. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Лексика. Вживання в анатомічній термінології. Дієприкметники минулого часу пасивної форми. Лексика. Суфікси. Сталі вирази.	-	2	1
15. Вивчення іменників IV – V відміни. Винятки. Лексика. Сталі вирази. Утворення іменників четвертої відміни від основи супіна. Змістовий контроль розділу. Лексика.	-	2	1
16. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології. Система латинського прислівника. Ступені порівняння прислівників. Використання грецьких префіксів у анатомічній термінології. Лексика. Сталі вирази. Система латинського займенника. Загальна характеристика числівника. Кількісні та порядкові числівники. Використання займенників, прийменників та числівників у ролі префіксів.	-	2	1
17. Практичні навички та тестування за розділом 2	-	2	1
18. ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА БЛОКОМ I	-	2	4
Усього годин – 36. Кредитів ECTS – 2	-	36	25
БЛОК 2.			
Розділ 3. Системне вивчення іменників IV, V відміни. Ступені порівняння прикметників та прислівники. Дієслово. Дієприкметники теперішнього і минулого часу			

19. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад препарату; анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру.	-	2	1	
20. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект (анальгетики, антипіретики, спазмолітики, серцево-судинні, ферментні препарати).	-	22	1	
21. Загальна характеристика ботанічної номенклатури. Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди і глікозиди. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на вітаміни; гормональні засоби; седативні засоби.	-	2	1	
22. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів та сполук: назви кислот, солей, оксидів, основ, складних ефірів, номенклатура органічної хімії тощо.	-	2	1	
23. Дієслово в рецептурі. Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану. Умовний спосіб в рецептурі в рецептурі. Дієслово fio, fieri. Сталі рецептурні вирази з дієсловами. Рецепт. Структура рецепта. Граматична структура рецептурної фрази. Оформлення латинської частини рецепта. Моделі рецептурних приписів: розгорнуті і скорочені. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад препарату; анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру. ені приписи рецептів.	-	2	1	
24. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Деякі відомості про займенники, що вживаються в рецептах. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Виписування рецептів на тверді лікарські форми.	-	2	1	
25. Виписування рецептів на м'які лікарські форми.	-	2	1	
26. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми.			1	
27. Практичні навички та тестування за розділом 3	-	2	1	
Розділ 4. Рецептура. Основи фармацевтичної термінології				
28. Поняття «клінічний термін». Однослівні та багатослівні терміни. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовою.	-	1	1	Індивідуальна робота - огляд наукової літератури або наукове дослідження
29. Словотвір. Латинські приєменники в ролі префіксів. Латинські числівники в ролі префіксів. Словотвір. Грецькі префікси. Грецькі числівники в ролі префіксів. Словотворення за допомогою	-	1	1	

суфіксів.				
30. Аналіз термінів-композитів за заданими морфемами у терапії та діагностиці. Кінцеві терміноелементи. Частотні грецькі форманти у клінічній термінології.	-	2	1	
31. Практичні навички та тестування за розділом 4	-	2	1	
Розділ 5. Клінічна термінологія.				
32. Утворення термінів назв патологічних станів діагностики, характеристик обстеження хворого латинською та українською мовами.	-	2	1	
33. Переклад латинською мовою діагнозів основних галузей медицини	-	2	1	
34. Практичні навички та тестування за розділом 5.		-	5	
35. ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА БЛОКОМ 2	-	2	5	-
Усього годин – 34. Кредитів ECTS – 2	-	34	25	

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

БЛОК 1

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет і задачі курсу «Латинська мова та медична термінологія». 1. Предмет курсу. 2. Задачі курсу. 3. Фонетика. Алфавіт. 4. Класифікація голосних і приголосних. 5. Дифтонги. Диграфи. Літеросполучення.	2
2.	Тема 2. Фонетика. 1. Довгота і короткість. 2. Наголос. 3. Грецький алфавіт. 4. Особливості передачі деяких фонем грецькою мовою.	2
3.	Тема 3. Поняття «науковий термін». 1. Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомічного терміна з різними типами означень. 2. іменник. Граматичні категорії. 3. Система латинського іменника 4. Словникова форма іменників.	2

	5. Неузгоджене означення.	
4.	Тема 4. Іменники I відміни. 1. Латинські іменники I відміни. 2. Іменники I грецької відміни. 3. Лексика. Сталі вирази. Форманти. 4. Узгодження прикметників I групи з іменниками I відміни. 5. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.	2
5.	Тема 5. Іменники II відміни. 1. Іменники II відміни латинської мови чоловічого і середнього родів. 2. Іменники II грецької відміни. 3. Лексика. Сталі вирази. Форманти. 4. Узгодження прикметників I групи з іменниками II відміни.	2
6.	Тема 6. Прикметник. 1. Граматичні категорії прикметника, 2. Поділ на групи. 3. Родові закінчення, визначення основи. 4. Системне вивчення прикметників I групи. 5. Узгоджене означення. 6. Система грецького прикметника (прикметники <i>-os (azygos)</i>).	2
7.	Тема 7. Іменники III відміни. 1. Визначення основи, парадигми всіх родів, типи відмінювання. 2. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду. 3. Лексика. Сталі вирази. Форманти. 4. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни чоловічого роду.	2
8.	Тема 8. Мішаний тип. Іменники жіночого роду III відміни. 1. Винятки щодо роду. 2. Лексика. Сталі вирази. Форманти. 3. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни жіночого роду.	2
9.	Тема 9. Голосний тип. Іменники середнього роду. 2. Винятки щодо роду. 3. Лексика. 4. Сталі вирази. Форманти. 5. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни середнього роду.	2
10.	Практичні навички та тестування за розділом 1.	2
11.	Тема 10. Особливості відмінювання іменників. 1. Особливості відмінювання іменників грецького походження на <i>-sis</i> . 2. Особливості відмінювання латинських слів типу <i>febris</i> та інших. 3. Іменники III-ої грецької відміни. 4. Особливості відмінювання деяких слів середнього роду на <i>-ma</i> etc. Лексика. 5. Сталі вирази.	2
12.	Тема 11. Прикметники II групи. 1. Лексика. Лексичний мінімум. 2. Сталі вирази. 3. Узгодження з іменниками I, II, III відмін. 4. Використання прикметників грецького походження в анатомічній термінології. Словотвір. Лексика. Сталі вирази.	2

13.	Тема 12. Система латинського дієслова. 1.Грамматичні категорії. 2.Словникова форма. 3.Система грецького дієслова. 4.Словотвір: терміоеlementи, що походять від основ дієслів грецького походження. Лексика. Сталі вирази.	2
14.	Тема 13. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. 2.Вживання в анатомічній термінології. 3.Дієприкметники минулого часу пасивної форми. 4.Лексика. Лексичний мінімум. 5.Сталі вирази. Форманти.	2
15.	Тема 14. Вивчення іменників IV–V відміни. 2.Утворення іменників четвертої відміни від основи супіна. 3.Винятки. 4.Лексика. Лексичний мінімум. Сталі вирази.	2
16.	Тема 15. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології. 2.Суплетивні та недостатні ступені порівняння. 3.Система латинського прислівника. 4.Ступені порівняння прислівників. 5.Використання грецьких префіксів у анатомічній термінології. 6.Лексика. Лексичний мінімум. 7.Сталі вирази. 8.Система латинського займенника. 9.Загальна характеристика числівників. 10.Кількісні та порядкові числівники. 11.Використання займенників, прийменників та числівників у ролі префіксів..	2
	Практичні навички та тестування за Розділом 2 5.	2
18.	ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА БЛОКОМ 1	2
	РАЗОМ	36

БЛОК 2.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Тема 16. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад препарату. 1.Анатомічного характеру. 2. Фізіологічного характеру. 3. Фармакологічного характеру.	2
2.	Тема 17. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект. 1.Анальгетики. 2. Антипіретики. 3. Спазмолітики. 4. Серцево-судинні препарати. 5. Ферментні препарати.	2
3.	Тема 18. Загальна характеристика ботанічної номенклатури. 1.Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди і глікозиди.	2

	2. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на вітаміни. 3. Гормональні засоби. 4. Седативні засоби.	
4.	Тема 19. Хімічна номенклатура. 1. Назви хімічних елементів та сполук: 2. Назви кислот. 3. Назви солей. 4. Назви оксидів. 5. Назви основ, складних ефірів. 6. Номенклатура органічної хімії тощо.	2
5.	Тема 20. Дієслово в рецептурі. 1. Наказовий спосіб. 2. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану. 3. Умовний спосіб в рецептурі в рецептурі. Дієслово <i>fiō, fieri</i> . 4. Сталі рецептурні вирази з дієсловами. 5. Рецепт. 6. Структура рецепта. 7. Граматична складова рецептурної фрази. 8. Оформлення латинської частини рецепта. 9. Моделі рецептурних приписів: розгорнуті і скорочені приписи рецептів.	2
6.	Тема 21. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Деякі відомості про займенники, що вживаються в рецептах. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Виписування рецептів на тверді лікарські форми.	2
7.	Тема 22. Виписування рецептів на м'які лікарські форми.	2
8.	Тема 23. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Узагальнення матеріалу самостійної роботи.	2
9.	Практичні навички та тестування за Розділом 3	2
10.	Тема 24. Поняття «клінічний термін». Однослівні та багатослівні терміни. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовою.	2
11.	Тема 25. Словотвір. Латинські прийменники в ролі префіксів. Латинські числівники в ролі префіксів. Словотвір. Грецькі префікси. Грецькі числівники в ролі префіксів. Словотворення за допомогою суфіксів. Словотвір. Грецькі префікси. Грецькі числівники в ролі префіксів. Словотворення за допомогою суфіксів	2
12.	Тема 26. Аналіз термінів-комполітів за заданими морфемами у терапії та діагностиці. Кінцеві терміноелементи. Частотні грецькі форманти у клінічній термінології.	2
13.	Практичні навички та тестування за Розділом 4	2
14.	Тема 27. Утворення термінів назв патологічних станів діагностики, характеристик обстеження хворого латинською та українською мовами.	2
15.	Тема 28. Переклад латинською мовою діагнозів основних галузей медицини.	2

16.	Практичні навички та тестування за Розділом 5	2
17.	ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА БЛОКОМ 2	2
РАЗОМ		70

Примітка:* - План кожного практичного заняття:

- 1) Письмове вирішення тестових задач за темою.
- 2) Групова робота над помилками, водночас усне опитування по всьому матеріалу теми.
- 3) Оцінювання знань.

4.2. Завдання для самостійної роботи

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
БЛОК 1: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ФОНЕТИЧНИЙ, ГРАМАТИЧНИЙ, ЛЕКСИЧНИЙ		
1.	Підготовка до практичних занять (теоретична підготовка, опрацювання практичних навичок)	21
2.	Переклад та аналіз текстів, пошук матеріалів в Інтернеті, аналіз матеріалів, анутовання, реферування.	
3.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять Блок 1 (конкретні теми визначаються індивідуально)	
4.	Індивідуальна робота	
5.	Підготовка до підсумкової контрольної роботи	4
РАЗОМ		25
БЛОК 2: ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ		
1.	Підготовка до практичних занять (теоретична підготовка, опрацювання практичних навичок)	20
2.	Створення різноманітних видів тексту з використанням латинських медичних термінів та крилатих висловлювань з послідуною їх презентацією, монологічний публічний виступ, опанування принципів ведення дискусії, підготовка до участі у Круглому столі, науковій конференції, тощо.	
3.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять Блок 2 (продовження роботи над індивідуальною темою)	
4.	Індивідуальна робота	
5.	Підготовка до підсумкової контрольної роботи	5
РАЗОМ		25

*Примітка:

- 1). Протягом року студент поетапно виконує творчу роботу, конкретна тема якої визначається спільно з викладачем та враховує майбутні професійні інтереси кожного конкретного студента.
- 2). Кожний етап завершується звітом (стислим виступом перед групою).
- 3). Студент має право захищати свою творчу роботу на іспиті публічним виступом за правилами наукової риторики з наступним обговоренням, а також бути запрошеним на

Міжнародну наукову конференцію (секція молодих дослідників) «Україна та франкомовний світ: Формування нового мислення», яка охоплює ареал романського світу.

Індивідуальні завдання

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою програми по дисципліні на вибір студента з написанням реферату та його прилюдним захистом.

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою науково-дослідної роботи кафедри з підготовкою наукової доповіді на засіданні СНТ або на студентських конференціях.

Наукове дослідження за тематикою науково-дослідної роботи кафедри з публікацією результатів в наукових виданнях.

Оцінювання індивідуального завдання здійснюється відповідно до критеріїв та балів окремого практичного заняття (див. нижче розділ 6), тобто максимальна оцінка складає 7 балів у осінньому семестрі (5 балів у весняному семестрі).

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання носять творчий, пошуковий характер, сприяють розвитку пізнавальної активності студентів. Індивідуальні завдання студенти виконують самостійно під керівництвом викладача. Це додаткові завдання, що дозволяють студентові поглибити свої знання з дисципліни, наприклад, підготовка виступу та статті за тематикою роботи кафедри на щорічну конференцію, що проходить у стінах ЧНУ імені Петра Могили; підготовка до Всеукраїнської олімпіади з латинської мови.

Типові тестові задачі для розв'язування на практичних заняттях

Розділ № 1

Варіант 0

1. Звук [k] в латинських словах передається літерою:

- a) s b) c c) z d) qu e) x

2. Приголосний «с» вимовляється, як [ц] перед голосним звуком:

- a) f b) u c) c d) au e) a

3. Наголос в латинській мові знаходиться:

- a) на першому та другому складах від кінця слова;
 б) на другому або третьому складах від кінця слова;
 в) на третьому складі від кінця слова;
 г) на четвертому складі від кінця слова.

4. Словникова форма іменника складається з:

- a) Nom.sing.+ закінчення Gen.sing. + стать
 б) Nom.sing.+ Dat.sing. + стать
 c) Nom.plur.+ Gen.plur.+ стать
 d) Nom.sing.
 e) Gen.sing.

5. Які закінчення можуть мати в Gen.sing. іменники чоловічого роду на -us ?

- a) -is b) -us або -i c) -ae d) -ei e) -um

6. Словникова форма іменника «textus»:

- a) Textus, u m
b) Textus, ae f
c) Textus, is n
d) Textus, ei m
e) Textus, us m

7. Визначити відміну іменника «encephalon, I n »:

- a) I відміна
b) II відміна
c) III відміна
d) IV відміна
e) V відміна

8. Обрати термін з неузгодженим визначенням :

- a) crista conchalis
b) crista tuberculi costae
c) crista lacrimalis posterior
d) crista iliaca
e) crista lata

9. Прикметник III відміни чоловічого роду на -is має:

- a) Три родових закінчення
b) Два родових закінчення
c) Одне родові закінчення
d) Чотири родових закінчення

10. Прикметники на -um в Gen.sing. закінчуються:

- a) -ae b) -I c) -is d) -us e) -ei

11. Вказати рід прикметника «cerebrale»:

- a) чоловічого b) жіночого c) середнього

12. Яке закінчення має прикметник жіночого роду «occipitalis» - потиличний:

- a) -er b) -a c) -is d) -e e) -um

13. Визначити рід прикметника у словосполученні «columna vertebralis» :

- a) чоловічого b) жіночого c) середнього

14. Вказати відмінок терміну «palata dura»:

- a) Nom.sing. b) Abl.sing. c) Nom.plur., Acc.plur. d) Acc.sing.

15. Додати відповідне закінчення в анатомічному терміні «зоровий перехрестя - chiasma optic...»:

- a) -ae b) -a c) -us d) -um

16. Змінити число анатомічного терміну «os membri inferioris»:

- a) ossis membri inferioris b) ossia membri inferioris
c) ossius membri inferioris d) ossa membri inferioris

17. Перекласти анатомічні терміни в Nom.sing.:

Бічний хрящ
Ліва кисть
Нижня вена
Травний канал
Права лопатка
(тощо, 15 медичних термінів)

18. Узгодити прикметник з іменником за схемою SnAn:

Margo occipital...
Sulcus palatin...
Meatus acustic...
Os occipital...
Apertura super...

19. Перекласти латинською мовою:

Внутрішній слуховий прохід
Верхній суглобовий відросток
Поверхня малої гомілковостопної кістки
Супутня артерія сідничного нерву
Автономна нервова система

4.3. Забезпечення освітнього процесу

1. Мультимедійні презентації, лекційні презентації.
2. Демонстраційні екрани, ноутбуки, смартфони, файли у Power Point та Word для практичних та підсумкових занять.
3. Екзаменоційні білети.
4. Виставки літератури з курсу в Медіатеці Центру Франкофонії (романських мов).

5. Підсумковий контроль

5.1. Перелік питань підсумкового контролю (іспиту)

Концептуальні питання курсу:

1. Предмет та задачі дисципліни «Латинська мова та медична термінологія».
2. Поняття «науковий термін».
3. Структура анатомо-гістологічних термінів.
4. Структура та будова терміна.
5. Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомічного терміна з різними типами означень.
6. Інформативність словарної форми слова. Культура ведення словника.
7. Словарна форма слова та довідкова література. Типи словників.
8. Словотвір та його закономірності.
9. Походження анатомічних термінів.

- 10.Анатомічна номенклатура.
- 11.Механізм взаємодії мовних аспектів та побудова тексту.
- 12.Інформативність медичного терміну.
- 13.Медицинська термінологія в контексті сучасної научної термосистеми.
- 14.Двомовність медичної термінології, її витоки та сучасний стан.
- 15.Фактори, які забезпечують свідоме засвоєння медичної термінології.
- 16.Формулювання медичного діагнозу та опис засобів лікування.
- 17.Переклад назв діагнозів.
- 18.Структура діагноза.
- 19.Структура багатословного клінічного терміну.
- 20.Інформативність словоутворювальних елементів хімічної номенклатури.
- 21.Рецепт. Структура реєцепту, латинська частина рецепту.
- 22.Основні правила та культура запису латинської частини рецепту.
- 23.Додаткові написи на рецепті.
- 24.Найважливіші рецептурні скорочення та принципи їх використання.
- 25.Уніфікація та розбіжність медичної термінології у вітчизняній та міжнародній медичній практиці (на прикладі назв деяких рідких лікарняних форм).

Цивілізація Античності і здоров'я людини

- 1.Медицина Стародавнього Риму.
- 2.Медицина Стародавньої Греції.
- 3.Досягнення античних медиків.
- 4.Гіппократ та його внесок у медицину.
- 5.Гіппократ: задачі і принципи його медичної діяльності.
- 6.Етичний кодекс античного лікаря.
- 7.Мистецтво Давньої Греції очами медика (скульптура, тощо).
- 8.Реалії повсякденного життя Античності та здоров'я людини.
- 9.Гален та його професійна діяльність.
- 10.Стан та видатні постаті медицини Стародавнього світу (Греція, Рим).
- 11.Цивілізація Стародавнього Риму: повсякденне життя, їжа, одяг та здоров'я людини.
- 12.Античні теорії та сучасні дослідження.

Мовні аспекти дисципліни: ловарфонетичний, граматичний, лексичний

1. Алфавіт латинської мови. Класифікація голосних і приголосних.
2. Грецький алфавіт.
3. Дифтонги. Диграфи. Літеросполучення.
4. Довгота і короткість. Наголос.
5. Фонетичний склад латинської мови.
6. Система латинського іменника. Граматичні категорії.
7. Словникова форма іменників. Узгоджене та неузгоджене означення.
8. Іменники I відміни. Іменники I грецької відміни.
9. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.
- 10.Іменники II відміни чоловічого і середнього родів. Іменники II грецької відміни.
- 11.Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи.
12. Системне вивчення прикметників I групи.
13. Система грецького прикметника. Прикметники грецького походження

на os (azygos).

14. Іменники III відміни.

15. Прикметники II групи як засіб побудови анатомо-гістологічних термінів.

16. Мішаний тип. Іменники жіночого роду III відміни. Винятки щодо роду. Іменники III-ої грецької відміни.

17. Особливості відмінювання іменників грецького походження на "sis", а також латинських слів типу febris і інші.

18. Особливості відмінювання деяких слів середнього роду на - ma etc.

19. Прикметники II групи. Лексика. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відміни.

20. Використання прикметників грецького походження в анатомічній термінології.

21. Ступені порівняння прикметників.

22. Іменники IV, V відміни.

23. Система латинського дієслова.

24. Система грецького дієслова.

25. Терміноелементи, що походять від основ дієслів грецького походження.

26. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.

27. Дієприкметники минулого часу пасивної форми.

28. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології.

29. Система латинського прислівника. Ступені порівняння прислівників.

30. Використання грецьких префіксів у анатомічній термінології.

31. Система латинського займенника.

32. Загальна характеристика числівників. Кількісні та порядкові числівники.

«0» варіант іспитового білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – магістр

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 222 Медицина

Навчальна дисципліна – **Латинська мова та медична термінологія**

Іспитовий білет № 0

1. Розкрийте теоретичне питання (максимально оцінюється у 20 балів):

Поняття «науковий термін». Структура анатомо-гістологічних термінів. Структура та будова терміна.

2. Розкрийте теоретичне питання (максимально оцінюється 20 у балів):

Система латинського іменника. Граматичні категорії.

3. Перекладіть українською мовою наступні латинські фрази медичного напрямку (максимально оцінюється у 20 балів):

Substantia costarum verarum et costarum spuriarum dura est.

Etiam varias tunicam intimam, mediam, externam spectare debent.

Omnis cellula ex cellula.

4. Визначте латинськими термінами захворювання (поставьте діагноз), яке ви хотіли би вилікувати у вашого майбутнього пацієнта та надайте йому рецепт згідно до вимог (максимально оцінюється у 20 балів).

Завідувач кафедри

к.ф.н., доцент Мозолевська А.С.

Екзаменатор

к.ф.н., доцент Каїрова Т.С.

5.2. Альтернативна форма іспиту: Захист творчої роботи

Студент має право обрати альтернативну форму підсумкового контролю – захист творчої роботи, тема якої пов'язана з його майбутньою спеціальністю, латинською мовою та науковими інтересами. Тема формулюється індивідуально для даного студента спільно з викладачем, розробляється самостійно протягом навчального року і завершується усною та письмовою презентацією в групі на іспиті та науковою дискусією.

Методичні вказівки до виконання завдання та його оформлення

* Тексти Досьє (**творчої роботи**) латинською мовою /або українською мовою з латинськими вкрапленнями/ подаються в надрукованому вигляді естетично оформленими мінімальним обсягом основного тексту 100/300 слів +_ 10 % основного тексту і повинні містити:

1. титульний лист;
2. розгорнутий план;
3. епіграф (факультативно);
4. текст, що включає вступ, основну частину, заключення;
5. бібліографію;
6. словник термінів за спеціальністю.

При оцінюванні творчої роботи та наукового виступу визначне місце мають: широта обхвату і глибина аналізу оригінального матеріалу, розкриття механізму дії вивчаємих явищ, вміння правильно висловити свою думку з використанням латинської мови, стиль викладення автора.

* **Словник** як самостійна робота студента оформлюється наступним чином:

1. титульний лист;
2. тематично направлена лексика чотирма мовами (100 термінів), яка подається у друкованому вигляді, нумерована і в алфавітному порядку;
3. переклад слів та термінів з латинської на англійську, українську та російську (або іншу мову за вибором студента), який надається в таблиці.

Приклад підсумкової контрольної роботи за блоком 1 (2)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. П. МОГИЛИ
 Кафедра романо-германських мов
КОНТРОЛЬНА РОБОТА
 з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія»

Варіант 0

Перший рівень: Фонетична, граматична, лексична частина

1. Оберіть правильний варіант латинської вимови:

1. Оберіть слово, в якому буква S вимовляється, як звук [с]:

- a) syndromum b) ampulla c) homo

2. Оберіть слово, в якому буква X вимовляється, як звук [кз]:

- a) exanthema b) facile c) hellux

3. Оберіть слово, в якому буква C вимовляється, як звук [ц]:

- a) cor b) cystis c) calcar

2. Оберіть слово, в якому є дифтонг:

- a) foetor b) corpus c) labyrinthus

3. Оберіть медичні терміни (SnAn) жіночого роду:

- a) musculus hypoglossus b) sutura palatina c) os hyoideum

4. Узгодьте прикметник з іменником:

- virus, i n a) mortifer b) mortifera c) mortiferum

5. Оберіть частину медичного терміну, якої не вистачає:

- aesthesia підвищена чутливість
a) hyper..... b) peri..... c) hypo.....

Другий рівень: Практичне використання латинської мови

Переклади

6. Перекладіть українською мовою наведений фрагмент тексту «Gaudeamus»:

Vivant omnes virgines
Graciles, formosae !
Vivant et mulieres,
Tendere, amabiles,
Bonae, laboriosae !

7. Опишіть рідною мовою образ автора пісні, який виникає у вас в наслідок аналізу тексту та її історії, використовуючи деякі необхідні латинські слова, які доказують ваше ствердження (обсягом 5-7 речень).

8. Перекладіть українською мовою відомі латинські висловлювання :

Omnis cellula ex cellula
Omnis cellula ex cellula
Qui tacet, consentit

9. Напишіть українською мовою невелику промову про значення латини для медицини (обсягом 12-15 речень) з вкрапленням необхідних латинських медичних термінів та 3 крилатими висловленнями.

10. Перекладіть українською мовою наступні латинські фрази медичного напрямку:

Substantia costarum verarum et costarum spuriarum dura est.
Studiosi stomatologiae angulum mandibulae spectant.

Etiam varias tunīcam intīmam, mediam, externam spectāre debent.

11. Визначте латинськими термінами захворювання (поставте діагноз), яке ви хотіли би вилікувати у вашого майбутнього пацієнта та надайте йому рецепт згідно до вимог.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Методи контролю

Методи усного контролю і самоконтролю:

- Індивідуальне опитування;
- Фронтальне опитування;
- Програмоване опитування.

Методи письмового контролю і самоконтролю:

- Контрольна письмова робота;
- Контрольні тестові завдання;
- Письмові завдання;
- Програмовані письмові роботи.

Написання огляду наукової літератури, виконання індивідуальних завдань, творчої роботи, їх захист.

Поточний контроль. Перевірка на практичних заняттях теоретичних знань і засвоєння практичних навичок, а так само результатів самостійної роботи студентів. Контролюються викладачами відповідно до конкретної мети навчальної програми. Оцінка рівня підготовки студентів здійснюється шляхом: опитування студентів, рішення й аналізу ситуаційних задач і тестових завдань, контролю засвоєння практичних навичок.

Проміжний контроль. Перевірка можливості використання студентами отриманих теоретичних знань і практичних навичок по всіх вивчених темах, а так само результатів самостійної роботи студентів. Здійснюється на останньому занятті за розділом шляхом здачі практичних навичок, рішення ситуативних завдань і тестування.

Підсумкова контрольна робота проводиться по завершенню вивчення всіх тем блоку на останньому контрольному занятті семестру.

З метою оцінки результатів навчання з усієї дисципліни проводиться також **підсумковий контроль у формі іспиту.**

До проміжного підсумкового контролю (атестація) та підсумкового контролю (іспит) допускаються студенти, які відвідали всі передбачені навчальною програмою аудиторні навчальні заняття, виконали в повному обсязі самостійну роботу й у процесі навчання набрали кількість балів, не менше, ніж мінімальну – **70 балів у осінньому семестрі та 40 балів у весняному семестрі.**

До іспиту допускаються лише студенти, яким зараховані обидві підсумкові контрольні роботи (за блоком 1 та 2) з дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

В осінньому семестрі позитивна оцінка на кожному практичному занятті може бути від 4 до 7 балів. Оцінка нижче 4 балів означає «незадовільно», заняття не зараховане і підлягає відпрацюванню в установленому порядку. На підсумковій

контрольній роботі (ПКР) за блоком 1 студент може максимально отримати 80 балів. ПКР вважається зарахованою, якщо студент набрав не менше ніж 50 балів.

У весняному семестрі позитивна оцінка на практичному занятті може бути від 2,5 до 5 балів. Оцінка нижче, ніж 2,5 бали, означає «незадовільно», заняття не зараховане і підлягає відпрацюванню в установленому порядку. На підсумковій контрольній роботі (ПКР) за блоком 2 студент може максимально отримати 40 балів. ПКР вважається зарахованою, якщо студент набрав не менше ніж 30 балів.

Оцінка успішності студента

Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
Блок 1	
Тема 1	7
Тема 2	7
Тема 3	7
Тема 4	7
Тема 5	7
Тема 6	7
Тема 7	7
Тема 8	7
Тема 9	7
Тема 10	7
Тема 11	7
Тема 12	7
Тема 13	7
Тема 14	7
Тема 15	7
Тема 16	7
Тема 17	7
Разом	120
Підсумкова контрольна робота за блоком 1	80
Разом за блоком 1	200
Блок 2	
Тема 1	5
Тема 2	5
Тема 3	5
Тема 4	5
Тема 5	5
Тема 6	5
Тема 7	5
Тема 8	5
Тема 9	5
Тема 10	5
Тема 11	5
Тема 12	5
Тема 13	5
Тема 14	5
Тема 15	5
Тема 16	5
Разом	80
Підсумкова контрольна робота за блоком 2	40

Разом за блоком 2	120
Іспит	80
Разом за блоком 2 та іспитом	200

Критерії оцінювання знань

Оцінкою 7 балів в осінньому семестрі (5 балів у весняному семестрі), 71-80 балів на ПКР в осінньому семестрі (38–40 балів у весняному семестрі) та 71-80 балів на іспиті (А за шкалою ECTS та 5 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей.

Оцінкою 5-6 балів в осінньому семестрі (4 бали у весняному семестрі), 61-70 балів на ПКР в осінньому семестрі (35–37 балів на ПКР у весняному семестрі) та 61-70 балів на іспиті (В та С за шкалою ECTS та 4 за національною шкалою) відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінкою 4 бали в осінньому семестрі (3 бали у весняному семестрі), 50-60 балів на ПКР в осінньому семестрі (30-34 бали на ПКР у весняному семестрі) та 50-60 балів на іспиті (D та E за шкалою ECTS та 3 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється за умови, що він знає головні теоретичні положення та може використати їх на практиці.

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні

1. Анатомія людини: національний підручник: у 3 т. / В. Г. Черкасов, А. С. Головацький, М. Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 4-те, доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2015. – Том 1. – 363 с. : кольорові іл., табл.
2. Латинська мова та медична термінологія (практикум) / Кісельова О. Г., Лехніцька С. І., Шпинта Г. М. – К.: Книга-плюс, 2016 – 372 с.
3. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. / За ред. В. Г. Черкасова. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.
4. Практикум по латинському языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2011. – 207 с.
5. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І. С., Горчакова Н. О., Казак Л. І. та ін. / Видання 2-ге – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 784 с.
6. Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.
7. The Latin Language and Medical Terminology Basics / L. Yu. Smolska, O. G. Kiselyova. – К.: AUS Medicine Publishers, 2010. – 400 p.

7.2. Допоміжні

1. Англо-Український ілюстрований медичний словник Дорланда – У 2-х томах – Львів: «НАУТІЛУС», 2002. – 2688 с., 820 іл.
2. Бабичев Н. Т., Боровский Я. М. Словарь Латинских крылатых слов. – М.: «Русский язык», 2001. – 782 с.
3. Вольфсон С. И. Латино-русский медицинский словарь. – М.: Медгиз, 1957. – 422 с.

4. Греческо-русский словарь / сост. А. Д. Вейсман. – СПб: Издание автора, 1899. – 1370 с.
5. Дворецкий И.Х. Латино-русский словарь. – М.: Рус. яз., 2000. – 846 с.
6. Довідник лікарських засобів / За ред. В. Т. Чумака. – У 2-х томах. – К.: МОРІОН, 2007. – 1216 с.
7. Древнегреческо-русский словарь / сост. И. Х. Дворецкий. – Т.1. (А-Λ) – М.: Госуд. изд. иностр. и национал. словарей, 1958. – 1043 с.
8. Древнегреческо-русский словарь / сост. И. Х. Дворецкий. – Т.2. (Μ-Ω) – М.: Госуд. изд. иностр. и национал. словарей, 1958. – 1905 с.
9. Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. К., «Богдан», 2008. – 176 с.
10. Компендиум 2007 – лекарственные препараты / Под ред. В. Н. Коваленко, А. П. Викторова. – В 2-х томах. – К.: МОРІОН, 2007. – 2270 с.
11. Латинська мова і основи медичної термінології: підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – К.: Медицина, 2008. – 360 с.
12. Медична хімія. За ред. Проф. В. О. Калібабчук. – К.: «Медицина», 2013. – 336 с.
13. Медичний словник оториноларингологічних термінів: укр.-рос.-латин., рос.-укр.-латин., латин.-рос.-укр. / Д. І. Заболотний, С. К. Боєнко, Ф. О. Тишко, О. Г. Кісельова. – К.: Логос, 2011. – с. 382 – Бібліогр.: 381 с.
14. Практикум по латинському языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2013. – 320 с.
15. Робочий зошит до практикума «Латинська мова та медична термінологія» / Кісельова О. Г., Шпинта (Воскобойник-Шпинта) Г. М., – 2-е вид., випр. та доп. – К.: «Книга-плюс», 2014. – 160 с.
16. Словарь медицинской терминологии латинско-украинско-русский / Ред. доц. М. Ф. Книпович. – К.: Госмедиздат УССР, 1948. – 442 с.
17. Смольская Л.Ю. Латинский язык и основы медицинской терминологии Л.Ю.: Киев: ВСИ «Медицина», 2015. - 456 с.
18. Фармацевтична енциклопедія / голова ред. ради та автор передмови В. П. Черних ; Нац. фармац. ун-т України. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Київ : МОРІОН, 2010. — 1632 с., 16 арк. іл.
19. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы фармацевтической терминологии. – М.: Медицина, 1984. – 320 с.
20. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. Около 60 000 терминов / Гл. ред. Б. В. Петровский. – Т. 1. А – Йореса способ. – М.: Советская энциклопедия, 1982. – 464 с.
21. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. Около 60 000 терминов / Гл. ред. Б. В. Петровский. – Т. 2. Кабана болезнь – Пяточный бугор. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 448 с.
22. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. Около 60 000 терминов / Гл. ред. Б. В. Петровский. – Т. 3. Рабдитозы – Ящур. – М.: Советская энциклопедия, 1984. – 464 с.
23. Human Anatomy: Color Atlas and Textbook. – USA, 2008. – 429 p.
24. Magic and Medicine of Plants / Editor Inge Dobelis. – USA, 1989. – 464 p.
25. Medical Language for Modern Health Care / David M. Allan, Karen D. Lockyer, Michelle A. Buchman. – New York, 2008. – 1123 p.
26. Merriam-Webster's Medical Desk Dictionary. – Revised Edition – Canada, 2005. – 918 p.
27. Pharmacology / H. P. Rang, M. M. Dale, J. M. Ritter, R. J. Flower. – USA, 2007. – 829 p.
28. Principles and Practice of Surgery / James Garden, Andrew Bradbury, John Forsythe, Rowan Parks. – USA, 2007. – 523 p.

29. Rudzitis K. Terminologia medica. / In duobus voluminibus curavit E. Plandere. – 1 (A-L). – Riga: “Liesma”, 1973. – 1039 p.
30. Rudzitis K. Terminologia medica. / In duobus voluminibus curavit E. Plandere. – 2 (M-Z). – Riga: “Liesma”, 1977. – 866 p.
31. Terminologia Medica Polyglotta (in five languages) / Dr. med. Georgi Arnaudov. – Sofia, Bulgaria, 1964. – 1031 p.

7.3. Картка інформаційного забезпечення дисципліни

№ п/п	Бібліографічний опис джерела	Місце знаходження (основні бібліотеки міста та ін.)			
		ЧНУ ім.П.Могили	Обласна наукова бібліотека ім.О.Гмирьова	Міська центральна бібліотека ім. М.Кропивницького	Інтернет, внутрішня мережа (адреса)
1. Основні джерела					
1.	<i>Смольская Л.Ю.</i> Латинский язык и основы медицинской терминологии. – Киев: ВСИ «Медицина», 2015. - 456 с.	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			
2. Додаткові джерела					
2.	<i>Попова Л.Г.</i> Методичні вказівки з латинської мови для студентів 1 курсу спеціальності «Фізична реабілітація». – Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – Вип. 135. – 48 с. (Методична серія)	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			
3.	<i>Ревак Н.Г., Сулим В.Т.</i> Латинська мова (для неспеціальних факультетів). Підручник. – Вінниця: Нова	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			

	Книга, 2009. – 440 с				
4.	<i>Литвинов В.Д.</i> Латинська мова. Елементарний курс. – К.: Видавничий дім «КМ Academia», 1996. – 80 с. – Латин., укр. Мова.	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			
5.	<i>Попова Л.Г.</i> Латинська мова для юристів: Навчальний посібник для самостійного вивчення. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 80 с.	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			
5.	<i>Сомов В.П.</i> По латыни между прочим: Словарь латинских выражений. – 2-е изд., испр. И доп. – М.: Юристъ, 1997. – 344 с.: ил.	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			
6.	<i>Кацман Н.Л. (Покровская З.А.).</i> Латинский язык: учебн. Для студентов высших учебных заведений. – 6-е изд. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2006. – 456 с.	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			
10.	Відеофільми Архитектура та будівлі Стародавнього Риму на території Франції, Різноманітні	Центр Франкофонії			

	відеоматеріали з You Tube за тематикою курсу «Латинська мова та медична термінологія»				
3. Словники					
11.	Литвинов В.Д. Латинсько-український словник /10 тис. Найуживаніших лат. Слів з максимальним відтворенням їхніх значень українською мовою). – К.: Українські пропілії, 1998. – 712 с.	Наукова бібліотека ЧНУ імені Петра Могили			

8. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

№	Латинська мова	Українська мова	Російська мова
1	abdominalis, e	черевний	брюшной
2	abdōmen, īnis n	живіт	живот, брюхо
3	abductor, oris m	відвідний (м'яз)	отводящий (мышца)
4	acidum, i n	кислота	кислота
5	acromion, i n (греч.)	акроміон	акромион
6	actio, onis f	дія, рух	действие
7	activatus, a, um	активований	активированный
8	acusticus, a, um	слуховий, акустичний	слуховой, акустический
9	adductor, oris m	привідний (м'яз)	приводящий (мышца)
10	aditus, us m	вхід	вход, доступ
11	aēr, aēris m	повітря	воздух
12	ala, ae f	крило	крыло
13	albūmen, inis n	білок	белок
14	alveolus, i m	альвеола, комірка	альвеола, ячейка
15	antidōtum, i n	протиотрута	противоядие
16	aorta, ae f (греч.)	аорта	аорта
17	apertura, ae f	апертура, отвір	отверстие, устье
18	apex, icis m	верхівка	верхушка (вершина, конец)
19	aponeurosis, is f	апоневроз, розтяг сухожилку	апоневроз, сухожильное растяжение
20	aqua, ae f	вода	вода
21	arteria, ae f (греч.)	артерія	артерия
22	articulatio, onis f	суглоб	сустав

23	atlas, ntis <i>m</i>	атлант, перший шийний хребець	атлант, первый шейный позвонок
24	auditivus, a, um	слуховий	слуховой
25	axis, is <i>m</i>	другий шийний хребець	второй шейный позвонок
26	basis, is <i>f</i> (греч.)	базис, основа	основание
27	bilateralis, e	двосторонній	двухсторонний
28	brachium, i <i>n</i>	плече	плечо
29	brevis, e	короткий	короткий
30	bucca, ae <i>f</i>	щока	щека
31	bursa, ae <i>f</i>	сумка	сумка (карман, мешок)
32	caecum, i <i>n</i>	сліпа кишка	слепая кишка
33	calvaria, ae <i>f</i>	черепне склепіння	черепной свод
34	canalis, is <i>m</i>	канал	канал
35	capitulum, i <i>n</i>	голівка	голівка
36	caput, ĩtis <i>n</i>	голова	голова, голівка
37	caroticus, a, um	має відношення до сонної артерії, сонний	относящийся к сонной артерии, сонный
38	carpus, i <i>m</i>	зап'ясток	запястье
39	cartilāgo, ĩnis <i>f</i>	хрящ	хрящ
40	cauda, ae <i>f</i>	хвіст	хвост
41	cavitas, atis <i>f</i>	порожнина, западина, заглиблення	полость, впадина, углубление
42	cavum, i <i>n</i>	порожнина	полость
43	cellula, ae <i>f</i>	клітина, клітинка	клетка, клеточка
44	cerebrum, i <i>n</i>	головний мозок	мозг, головной мозг
45	cervicalis, e	шийний	шейный
46	clavicula, ae <i>f</i>	ключиця	ключиця
47	cossyx, ygis <i>m</i> (греч.)	куприк	копчик
48	collum, i <i>n</i>	шия, шийка	шея, шейка
49	columna, ae <i>f</i>	стовп	столб
50	concha, ae <i>f</i> (греч.)	раковина	раковина
51	condylus, i <i>m</i> (греч.)	виросток, шишкоподібний відросток	мышцелок, шишкообразный отросток
52	cor, cordis <i>n</i>	серце	сердце
53	cornu, us <i>n</i>	ріг, рижок	рог, рожок
54	corpus, ĩris <i>n</i>	тіло	тело
55	costa, ae <i>f</i>	ребро	ребро
56	coxa, ae <i>f</i>	1) кульша, тазова кістка; 2) кульшовий суглоб	1) тазовая кость; 2) тазобедренный сустав
57	cranium, i <i>n</i>	череп	череп
58	crista, ae <i>f</i>	гребінь, гребінчик	гребень, гребешок
59	crus, cruris <i>n</i>	гомілка, ніжка	голень, ножка
60	cubitus, i <i>m</i>	лікоть	локоть
61	dens, dentis <i>m</i>	зуб	зуб
62	digitus, i <i>m</i>	палець	палец
63	dorsum, i <i>n</i>	спина, спинка, тильна поверхня	спина, спинка, тыльная сторона
64	ductus, us <i>m</i>	протока, хід, канал	проток, ход, канал

65	epigastrium, i <i>n</i> (зреч.)	надчеревна область, епігастрій	надчревьє, епигастрий
66	ethmoidalis, e	решітчастий	решетчатый
67	extensor, oris <i>m</i>	розгинач (м'яз)	разгибатель (м'яз)
68	externus, a, um	зовнішній	наружный
69	extremitas, ātis <i>f</i>	кінцівка	конец (конечность)
70	facies, ei <i>f</i>	поверхня, лице, обличчя	поверхность, лицо
71	fauces, ium <i>f</i> (pl.)	зів	зев
72	femur, oris <i>n</i>	стегнова кістка, стегно	бедренная кость, бедро
73	fibrosus, a, um	волокнистий, фіброзний	волокнистый, фиброзный
74	fibula, ae <i>f</i>	малогомілкова кістка, мала гомілка	малоберцовая кость
75	fissura, ae <i>f</i>	щілина, тріщина	щель, желобок
76	flexio, onis <i>f</i>	згинання	сгибание
77	foramen, inis <i>n</i>	отвір	отверстие
78	frons, frontis <i>f</i>	лоб, чоло	лоб
79	gaster, stris <i>f</i> (зреч.)	шлунок	желудок
80	genu, us <i>n</i>	коліно	колени
81	glandula, ae <i>f</i>	залоза	железа
82	hallux, ucis <i>m</i>	великий палець стопи	большой палец стопы
83	hepar, ātis <i>n</i> (зреч.)	печінка	печень
84	humerus, i <i>m</i>	плече, плечова кістка	плечевая кость
85	incisura, ae <i>f</i>	вирізка	вырезка
86	infrasternalis, e	підгрудинний	подгрудинный
87	intermedius, a, um	середній, проміжний	средний, промежуточный
88	internus, a, um	внутрішній	внутренний
89	lacrima, ae <i>f</i>	сльоза	слеза
90	lamina, ae <i>f</i>	пластинка	пластинка
91	lateralis, e	латеральний, боковий	боковой
92	lingua, ae <i>f</i>	язик	язык
93	longus, a, um	довгий	длинный
94	margo, inis <i>m</i>	межа, край	граница, край
95	maxilla, ae <i>f</i>	верхня щелепа	верхняя челюсть
96	metacarpus, i <i>m</i>	п'ясток	пясть
97	nervus, i <i>m</i>	нерв	нерв
98	os, ossis <i>n</i>	кістка	кость
99	palatum, i <i>n</i>	піднебіння	нёбо
100	pectoralis, e	грудний	грудной
101	petrosus, a, um	кам'янистий	каменистый
102	pharynx, ngis <i>f</i> (зреч.)	глотка	глотка
103	plica, ae <i>f</i>	складка	складка
104	pollex, icis <i>m</i>	великий палець кисті	большой палец кисти
105	posterior, ius	задній	задний
106	quadratus, a, um	квадратний	квадратный
107	radius, i <i>m</i>	променева кістка	лучевая кость
108	radix, icis <i>f</i>	корінь	корень
109	scapula, ae <i>f</i>	лопатка	лопатка
110	sinus, us <i>m</i>	пазуха, синус	пазуха, синус

111	spina, ae <i>f</i>	ость, хребет	ость, позвоночник
112	sternum, i <i>n</i>	грудина, грудна кістка	грудина, грудная кость
113	sulcus, i <i>m</i>	борозна	борозда
114	tuberculum, i <i>n</i>	горбок	бугорок
115	vena, ae <i>f</i>	вена	вена
116	vertebra, ae <i>f</i>	хребець	позвонок
117	vomer, eris <i>m</i>	леміш – плоска кістка трапецієподібної форми	сошник – плоская кость трапециевидной формы
118	zygomaticus, a, um	виличний	скулової

9. Рекомендовані латинські прислів'я та афоризми

	Латинська мова	Українська мова	Російська мова
1	Oculis non manibus	Для очей, проте не для рук	Для глаз, но не для рук
2	Pauca verba	Без зайвих слів	Без лишних слов
3	Si (dolor) gravis brevis, si longus levis	Якщо біль приносить страждання, то він не довготривалий, якщо довготривалий, то не приносить страждань	Если боль мучительная, то она непродолжительная, если продолжительная, то не мучительная
4	Errare humanum est	Людині властиво помилятися	Человеку свойственно ошибаться
5	Omnis cellula ex cellula	Будь-яка клітина – з клітини	Всякая клетка из клетки
6	Amat victoria curam	Перемога любить старанність	Победа любит старание
7	Sine ira et studio	Без гніву й упередженості	Без гнева и пристрастия
8	Vim vi repellere licet	Силу слід відбивати силою	Силу надлежит отражать силой
9	Qui tacet, consentit	Хто мовчить, той погоджується	Кто молчит, тот соглашается
10	Amicum proba, probatum ama	Друга піддай випробуванням, піддавши - люби	Друга подвергни испытанию, испытай – люби
11	Non omnia possunt omnes	Не всі все можуть	Не все всё могут
12	Urbi et orbi	Місту та світу	Городу и миру
13	Post nubile sol	Після дощу – сонце	После дождя – солнце
14	Sic transit gloria mundi	Так минає слава світу	Так минует слава мира
15	Aut inveniam viam, aut faciam	Або знайду дорогу, або зроблю	Или найду дорогу, или сделаю
16	Amor et tussis non celatur	Кохання та кашель не приховаєш	Любовь и кашель не скроешь
17	De inimico ne loquaris male, sse cogites	Про ворогів не говори погано, а тільки думай	О врагах не говори плохо, а только думай
18	Actum ne agas	Зробленого не переробляй	Сделанного не переделывай
19	Amicus verus – rara avis	Справжній друг – рідкісний птах	Настоящий друг – редкая птица
20	Via est vita	Дорога - це життя	Дорога – это жизнь
21	Persona grata	Бажана особа	Желательное лицо

22	Persona non grata	Небажана особа	Нежелательное лицо
23	Gallina scripsit	Як курка написала	Курица написала (досл.)
24	Argumenta ponderantur non numerantur	Аргументи зважуються, але не перераховуються	Аргументы взвешиваются, но не пересчитываются
25	Otium post negotium	Дозвілля – після справи	Досуг – после дела
26	Periculum in mora	Небезпека у зволіканні	Опасность в промедлении
27	Sine ira et studio	Без гніву й упередженості	Без гнева и пристрастия
28	Omne nimium nocet	Все зайве шкодить	Всё излишнее вредит
29	Verba volant, scripta manent	Слова зникають, написане залишається	Слова исчезают, написанное остается
30	Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt	Чужі недоліки у нас на очах, наші – за спиною	Чужие пороки у нас на глазах, наши – за спиной
31	Alea jacta est	Жереб кинуто	Жребий брошен
32	Disce, sed e doctis, indoctos ipse doceto	У тих, хто знає, вчися, а тих, хто не знає, - сам вчи	У знаючих учись, а незнающих – сам учи
33	Pallet – aut amat, aut studet	Блідий – або закоханий, або старанно вчиться	Бледный – или влюбленный, или старательно учится
34	Medicus – amicus et servus aegrotorum est	Лікар – друг і слуга хворих	Врач – друг и слуга больных
35	Amoris vulnus sanat idem, qui facit	Любовну рану зцілює той, хто її наносить	Любовную рану исцеляет тот, кто ее наносит
36	Magna res est amor	Велике діло - кохання	Большое дело – любовь
37	Dura lex, sed lex	Суворий закон, проте закон	Суров закон, но закон
38	Homo ornat locum, non locus hominem	Людина прикрашає місце, а не місце - людину	Человек украшает место, а не место – человека
39	Honores mutant mores	Почесті змінюють поведінку	Почести меняют нравы
40	Honoris causa	Заради пошани, заради поваги	Ради почета, ради уважения
41	Plenus venter non student libenter	Наповнений живіт неохоче вчиться	Полный живот неохотно учится
42	Optimum medicamentum quies est	Найкращі ліки - спокій	Наилучшее лекарство – покой
43	Doctrina multiplex, veritas una	Вчень багато, істина одна	Учений много, истина одна
44	In vino veritas, in aqua sanitas	У вині – істина, у воді – здоров'я	В вине – истина, в воде – здоровье
45	Repetitio est mater studiorum	Повторення – мати навчання	Повторение – мать учения
46	Ipsa scientia potestas est	Знання - сила	Знание – есть сила
47	Vanitas vanitatum et omnia vanitas	Метушня метушні, і все - метушня	Суета сует, и всё – суета
48	Amare juveni fructus est,	Кохання – насолода для	Любов – наслаждение

	crimen seni	юнака, а для старого - ганьба	для юноши, а для старика – позор
49	Ubi mel, ibi fel	Де є мед, там і жовч	Где есть мед, там и желчь
50	Tempus vulnera sanat	Час лікує рани	Время лечит раны
51	Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris	Поки ти лікуєш рани, біль – лікування болю	Пока ты лечишь раны, боль есть лечение боли
52	Vitae sal amicitia	Дружба – сіль життя	Дружба – соль жизни
53	Diagnosis bona – curatio bona	Правильний діагноз – правильне лікування	Хороший диагноз – хорошее лечение
54	Magna est vis consuetudinis	Велика сила звички	Большая сила привычки
55	Vis medicatrix naturae	Цілюща сила природи	Целебная сила природы
56	Sapientia est regina, homini servit scientia	Мудрість – цариця, а знання служать людині	Мудрость – царица, а знания служат человеку
57	Ad cogitandum et agendum homo natus est	Для думки і дії народжена людина	Для мысли и действия рожден человек
58	Senectus morbus insanabilis est	Старість – хвороба невилковна	Старость – болезнь неизлечимая
59	Non quaerit aeger medicum loquentem sed sanantem	Хворий не шукає лікаря, який говорить, а шукає лікаря, який лікує	Больной не ищет врача говорящего, а лечащего
60	Praesente medico nihil nocet	У присутності лікаря нічого не шкідливо	В присутствии врача ничто не вредно
61	Recta linea est brevissima, recta via est tutissima	Пряма лінія – найкоротша, пряма дорога - найбезпечніша	Прямая линия - самая короткая, прямая дорога – самая безопасная
62	Ut quique est doctissimus, ita est modestissimus	Хто розумніший, той скромніший	Кто умнее, тот скромнее
63	Homo saepe erret, si sciat, quid nesciat	Людина рідше б помилялась, якби знала, чого вона не знає	Человек реже бы ошибался, если бы знал, чего он не знает
64	Usus est magister optimus	Досвід – кращий вчитель	Опыт – лучший учитель
65	Larga manu	Щедрою рукою	Щедрой рукой
66	Unus dies gradus est vitae	Один день – сходинка життя	Один день – ступень жизни
67	Est modus in rebus	Є міра у речах	Есть мера в вещах
68	Dum vita est, spes est	Поки є життя, є надія	Пока есть жизнь, есть надежда
69	Amicus certus in re incerta cernitur	Справжній друг пізнається у біді	Настоящий друг познается в беде
70	Lapsus linguae	Мовна помилка	Языковая ошибка
71	Lapsus calami	Помилка в написанні	Письменная ошибка
72	Natura nihil fasit frustra	Природа нічого не робить даремно	Природа ничего не делает зря
73	Vitam non accipimus brevem, sed facimus	Ми не отримуємо життя коротким, а робимо його	Мы не получаем жизнь короткой, а делаем её

		таким	таковою
74	Nomina si nescis, perit et cognition rerum	Якщо не знаєш назв, гине і пізнання речей	Если не знаєшь названий, гибнет и познание вещей
75	Medicus curat, natura sanat	Лукар лікує, природа зцілює	Врач лечит, природа исцеляет
76	Cui dolet, meminit	Хто страждає, той пам'ятає	Кто страдает, тот помнит
77	Omne nimium nocet	Все зайве шкодить	Все лишнее вредит
78	Sic itur ad asta	Так прямують до зірок	Так идут к звездам
79	Pro patria et libertate	За вітчизну і свободу	За отечество и свободу
80	Non progredi est regredi	Не йти вперед – означає йти назад	Не идти вперед – значит идти назад
81	Scio me nihil scire	Я знаю, що нічого не знаю	Я знаю, что ничего не знаю
82	Dolor animi morbus multo gravior est quam corporis	Біль у душі – хвороба більш тяжка, ніж біль у тілі	Боль душевная – болезнь более тяжелая, чем боль тела
83	Experto crede	Вір свідку	Верь очевидцу
84	Post coenam stabis aut passuum mille meabis	Після обіду стій або вимірай тисячу кроків	После обеда стой или измерь тысячу шагов
85	Medici, si omnibus morbis mederi possint, felicissimi essent hominum	Якби лікарі могли побороти кожен хворобу, вони були б найщасливішими серед людей	Если бы врачи могли вылечить от каждой болезни, они были бы самыми счастливыми из людей
86	Dispares mores disparia studia sequuntur	Різні характери мають різні схильності	Разные нравы имеют разные склонности
87	Nemo iudex in causa sua	Ніхто не суддя у власному домі	Никто не судья в своём доме
88	Omnis curatio est vel canonica vel coacta	Будь-яке лікування ґрунтується або на традиції, або на примусі	Всякое лечение основывается либо на традиции, либо на принуждении
89	Tempora mutantur et nos mutamur in illis	Часи змінюються, і ми змінюємося разом з ними	Времена меняются, и мы меняемся вместе с ними
90	Sol omnibus lucet	Сонце світить усім	Солнце светит всем
91	Cum grano salis	З крупинкою солі	С крупинкой соли
92	Ubi pus, ubi incisio	Де гнояка – там і розріз	Где гной – там разрез
93	Est medicina triplex: servare, cavere, mederi	У медицини три завдання: оберігати, попереджати, лікувати	У медицины три задачи – оберегать, предупреждать, лечить
94	Facile omnes, cum valerum, recta consilia aegrotis danum	Легко даємо поради хворим, коли самі здорові	Легко даем советы больным, когда сами здоровы
95	Non quaerit aeger medicum loquentem sed sanantem	Хворий не шукає лікаря, який говорить, а шукає лікаря, який лікує	Больной не ищет врача говорящего, а лечащего
96	Sapiens mortem non timet	Розумний смерті не боїться	Умный смерти не боится

97	Chirurgus mente prius et oculis agat, quam armata manu	Нехай хірург діє перш за все розумом і очима, ніж озброєною рукою	Пусть хирург действует прежде умом и глазами, чем вооруженной рукой
98	Carpe diem!	Лови день! Не відкладай на завтра те, що можеш зробити сьогодні	Лови день! Не откладывай на завтра того, что можно сделать сегодня
99	Manus manum lavat	Рука руку мие	Рука руку моет
100	Tertium non datur	Третього не дано	Третьего не дано
101	Tergius gauded	Третій радіє	Третий радуется
102	Duos qui lepores sequitur, neutrum capit	Хто женеться за двома зайцями, не піймає жодного	Кто гонится за двумя зайцами, не поймает ни одного
103	Primo diluculo surgere saluberrimum est	Прокидатися зі світанком дуже корисно для здоров'я	Вставать с рассветом очень полезно для здоровья
104	Per fas et nefas	За допомогою дозволеного і недозволеного	Посредством дозволенного и недозволенного
105	Nemo debet bis puniri pro uno delicto	Ніхто не повинен двічі карати за одну провину	Никто не должен дважды наказывать за одну провинность
106	Nullum periculum sine periculo vincitur	Ніяка небезпека не долається без ризику	Никакая опасность не преодолевается без риска
107	Imperare sibi – maximum imperium est	Наказувати собі – найбільша влада	Приказывать себе – самая большая власть
108	Experto credite	Вірте досвіченому	Верьте опытному
109	Contraria contrariis curantur	Протилежне лікується протилежним	Противоположное лечится противоположным
110	Amat victoria curam	Перемога любить старанність	Победа любит старания
111	Non curatur, qui curat	Не виліковується той, хто має клопоти	Не вылечивается тот, кто имеет заботы
112	Sustine et abstine	Терпи й утримуйся	Терпи и воздерживайся
113	Audiatur et altera pars	Нехай буде вислухана й інша сторона	Пусть будет выслушана и другая сторона
114	Do, ut des	Я даю, щоб і ти дав	Я даю, чтобы и ты дал
115	Fiat lux	Нехай буде світло	Пусть будет свет
116	Cura, ut valeas	Піклуйся, щоб ти був здоровим	Заботься, чтобы ты был здоровым
117	Mali medici est desperare, ne curet	Поганий той лікар, який втрачає надію на одужання хворого	Плохой тот врач, который теряет надежду на выздоровление больного
118	Facile omnes, cum valemus, recta consilia aegrotis damus	Ми всі легко даємо поради хворим, коли самі здорові	Мы все легко даем советы больным, когда

			мы здоровы
119	Si sapis, sis apīs	Якщо ти розумний, будь працелюбним, як бджола	Если ты умен, будь трудолюбивым, как пчела
120	Aurea mediocritas	Золота середина	Золотая середина
121	Rem verba sequuntur	За справою будуть слова	За делом следуют слова
122	Sapientia ars vivendi putanda est	Мудрість слід вважати мистецтвом життя	Мудрость следует считать искусством жизни
123	Scientia nihil est quam veritatis imago	Знання є не що інше, як прообраз правди	Знание есть не что иное, как прообраз правды
124	Usus est unus legum corrector	Досвід – це єдиний коректор законів	Опыт – это единственный корректор законов
125	Oratio veritatis simplex est	Мова правди проста	Язык правды простой
126	Oleum camino addere	Підливати олію у вогнище	Подливать масла в огонь
127	Eruditio aspera optima est	Суворе навчання - найкраще	Строгое обучение – самое лучшее
128	Nihil habeo, nihil curo	Нічого не маю, ні про що не турбуюсь	Ничего не имею, ни о чем не забочусь
129	Altissima flumina minimo sono labuntur	Глибокі ріки протікають безшумно	Глубокие реки текут бесшумно
130	Nomina si nescis, perit et cognitio rerum	Якщо не знаєш назв, гине і пізнання речей	Если не знаешь названий, гибнет и познание вещей
131	Amicitia inter pocula contracta plerumque vitrea est	Дружба, яка виникла за чашею вина, крихка, як скло	Дружба, возникшая за чашей вина, хрупка, как стекло
132	Veritas magna est et praevalēbit	Велика істина, і вона переможе	Велика истина, и она восторжествует
133	Te hominem esse memento	Пам'ятай, що ти людина	Помни, что ты человек
134	Omnis ars naturae imitatio est	Будь-яке мистецтво є наслідуванням природи	Всякое искусство есть подражание природе
135	Similis simili gaudet	Подібний подібному радіє	Подобный подобному радуется
136	Mutatis mutandis	Змінивши те, що слід змінити	Изменив то, что следует изменить
137	Quod vis facere, fac cito	Роби швидко те, що хочеш зробити	Делай быстро то, что хочеш сделать
138	Sint ut sunt aut non sint	Нехай буде так, як є, або взагалі не буде	Пусть будет так, как есть, или пусть вовсе не будет